

**АДМІНІСТРАТИВНЕ ПРАВО І АДМІНІСТРАТИВНИЙ ПРОЦЕС,
ІНФОРМАЦІЙНЕ ПРАВО****ГОРОДЕЦЬКА І. А.,**кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри політології, права
та філософії*(Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя)*

УДК 342.951

**ПОВНОВАЖЕННЯ СУБ'ЄКТІВ АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВОГО
РЕГУЛЮВАННЯ В ГАЛУЗІ ОХОРОНИ, ВИКОРИСТАННЯ
Й ВІДТВОРЕННЯ ТВАРИННОГО СВІТУ В УКРАЇНІ**

У статті здійснюється аналіз повноважень і компетенції суб'єктів адміністративно-правового регулювання в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу, з'ясовуються наявні недоліки та напрями вдосконалення їх функціонування.

Ключові слова: суб'єкти, повноваження, адміністративно-правове регулювання, галузь охорони, використання й відтворення тваринного світу.

В статті проводиться аналіз полномочий и компетенции субъектов административно-правового регулирования в отрасли охраны, использования и воспроизводства животного мира, выясняются существующие недостатки и направления совершенствования их функционирования.

Ключевые слова: субъекты, полномочия, административно-правовое регулирование, отрасль охраны, использование и воспроизводство животного мира.

The article analyzes the powers and competence of the subjects of administrative-legal regulation in the area of protection, use and reproduction of the animal world, finds out existing shortcomings and directions of improvement of their functioning.

Key words: subjects, powers, administrative-legal regulation, area of protection, use and reproduction of animal world.

Вступ. Наявність надзвичайно гострої проблеми кризового стану довкілля зумовлює необхідність запровадження дієвих механізмів її подолання й адекватного реагування з боку держави та всього громадянського суспільства. Проте чинна система управління та регулювання у природоохоронній сфері, у тому числі в досліджуваній нами галузі, виявилася малоефективною, про що свідчить низький рівень реалізації державної політики й існування великого масиву невирішених проблем у цій сфері.

Різним аспектам дослідження організаційно-правового механізму у сфері охорони навколишнього природного середовища приділяли увагу такі вчені, як О.В. Артеменко, Г.І. Балюк, М.Т. Гаврильців, А.П. Гетьман, О.В. Головкін, І.Д. Казанчук, В.І. Книш, В.В. Костицький, В.А. Лазаренко, О.Я. Лазор, О.О. Онищук, К.А. Рябець, О.А. Улютіна та ін.

Постановка завдання. Метою статті є здійснення аналізу повноважень і компетенції суб'єктів адміністративно-правового регулювання в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу, з'ясування наявних недоліків і напрямів удосконалення їх функціонування.

Результати дослідження. Держава здійснює регулювання в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу за допомогою державних органів і недержавних інституцій, які загалом становлять систему суб'єктів адміністративно-правового регулювання в цій сфері, з'ясуванню якої ми приділяли увагу в попередніх дослідженнях. Нині проаналізуємо повноваження цих суб'єктів.

Відповідно до ст. 75 Конституції України, *Верховна Рада України* є єдиним органом законодавчої влади в Україні. До її повноважень як суб'єкта регулювання суспільних відносин у розглядуваній галузі, виходячи зі змісту ст. 85 Конституції України і ст. 13 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища», належить прийняття законів, зокрема, у галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу; затвердження загальнодержавних програм охорони довкілля; визначення основних напрямів державної політики в галузі охорони навколишнього природного середовища; затвердження указів Президента України про оголошення окремих місцевостей зонами надзвичайної екологічної ситуації; надання законом згоди на обов'язковість міжнародних договорів України та їх денонсацію; здійснення контролю за діяльністю Кабінету Міністрів України (далі – КМ України) [1; 2]. Крім того, важлива роль у законопроектній діяльності належить комітетам Верховної Ради України, зокрема Комітету з питань екологічної політики, природоохористування та ліквідації наслідків Чорнобильської катастрофи, до предмету відання якого зараховано охорону, збереження, використання та відтворення тваринного світу.

Президент України як гарант додержання прав і свобод людини та громадянина відіграє вагомий роль у забезпеченні стабільності суспільних відносин у галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу. Наділений Конституцією України (ст. 106) представницькими, нормотворчими, контрольними, кадровими, організаційно-розпорядчими повноваженнями [3, с. 131], він постає суб'єктом адміністративно-правового регулювання відносин у досліджуваній галузі. Зокрема, Президент України зупиняє дію актів КМ України з мотивів їх невідповідності Конституції України (п. 15 ст. 106), скасовує акти Ради Міністрів АРК (п. 16 ст. 106), оголошує в разі необхідності окремі місцевості України зонами надзвичайної екологічної ситуації (п. 21 ст. 106), підписує закони, прийняті Верховною Радою України (п. 29 ст. 106), має право вето щодо прийнятих Верховною Радою України законів із наступним поверненням їх на повторний розгляд (п. 30 ст. 106), видає укази й розпорядження, які є обов'язковими до виконання на території України [2]. Так, досить важливими для врегулювання відносин у досліджуваній нами галузі є Указ Президента «Про території та об'єкти природно-заповідного фонду загальнодержавного значення» від 27 липня 2016 р. № 312, спрямований на збереження та відтворення цінних природних комплексів, генофонду рослинного і тваринного світу, підписані 5 травня 2015 р. Президентом України П.О. Порошенком Закони України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони тваринного світу» і «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо охорони біорізноманіття», 1 серпня 2017 р. – «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо запровадження гуманного ставлення до тварин».

У системі органів, що здійснюють безпосереднє управління та регулювання в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу, найвищим органом є *Кабінет Міністрів України*. Його правовий статус визначається Конституцією України (ст. ст. 113–117), Законом України «Про Кабінет Міністрів України» від 27 лютого 2014 р. та іншими нормативно-правовими актами. Крім того, повноваження КМ України в досліджуваній нами галузі визначені в ст. 17 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» від 25 червня 1991 р. та конкретизовані в ст. 12 Закону України «Про тваринний світ» від 13 грудня 2001 р. [4]. Зокрема, КМ України забезпечує реалізацію визначеної Верховною Радою України державної політики в галузі охорони, використання й відтворення тваринного

світу. З огляду на важливість питання державної політики в цій галузі, означена проблематика нами розглянута окремо в попередніх дослідженнях. Зазначимо, що проблема механізму реалізації державної політики в розглядуваній галузі лишається надзвичайно гострою, що зумовлює необхідність поліпшення правових, організаційних, фінансових і кадрових аспектів природоохоронного управління, а позитивні зрушення в цьому напрямі можливі лише за умови застосування системного підходу до вирішення наявних проблем [5, с. 295–298].

Зважаючи на зазначене вище, досить важливим повноваженням КМ України, яке передбачене абз. 3 ст. 12 Закону України «Про тваринний світ», є забезпечення державного регулювання й контролю в галузі охорони, використання та відтворення тваринного світу [4]. Останнє насамперед здійснюється шляхом видання обов'язкових для виконання актів як нормативного характеру (постанови), частка яких у масиві нормативно-правового забезпечення в цій галузі є доволі значною, так і з організаційно-розпорядчих та інших поточних питань (розпорядження), а також шляхом реалізації повноважень, наведених у ст. 12 Закону України «Про тваринний світ», серед яких – координація роботи уповноважених центральних органів виконавчої влади в цій галузі, затвердження порядку встановлення екологічних нормативів, лімітів ті видачі відповідних дозволів чи інших документів на право використання об'єктів тваринного світу як природного ресурсу загальнодержавного значення тощо [4]. Крім того, проведений аналіз передбачених цією статтею Закону України «Про тваринний світ» повноважень КМ України виявив, що деякі з них мають суто декларативний характер (абз. 7 ст. 12), неналежний ступінь реалізації (абз. 5 ст. 12), некоректне текстуальне формулювання (абз. 4 ст. 12) [4; 6, с. 44–45].

Відповідно до ст. 118 Конституції України, виконавчу владу в областях і районах, містах Києві та Севастополі здійснюють місцеві державні адміністрації [2], організацію, повноваження й порядок діяльності яких регламентовано Законом України «Про місцеві державні адміністрації» від 9 квітня 1999 р. Окрім указаного Закону (п. 3 ст. 16, п. п. 3–8 ст. 21), повноваження місцевих державних адміністрацій у розглядуваній галузі визначені Законами України: «Про тваринний світ» (ст. 14) [4], «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 20-4) [1], «Про мисливське господарство та полювання» (ст. 8) [7], «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» (ст. 11) тощо [8].

У юридичній літературі наголошується, що деякі повноваження місцевих державних адміністрацій, зокрема щодо контролю за забезпеченням ведення моніторингу, державного кадастру та державного обліку об'єктів тваринного світу, що перебувають на їх території, є надто загальними й можуть бути застосовані в конкретних відносинах лише після уточнення в законі, які саме дії мають право або зобов'язані при цьому вчиняти вказані органи [4; 6, с. 52]. Крім того, Законом України «Про тваринний світ» не передбачено конкретних механізмів реалізації таких повноважень, як здійснення контролю за додержанням вимог законодавства про охорону, використання й відтворення тваринного світу юридичними та фізичними особами (абз. 3 ст. 14), здійснення контролю в цій галузі (абз. 6 ст. 14), установлення відповідно до закону обмежень щодо використання об'єктів тваринного світу (абз. 7 ст. 14), що ставить під сумнів можливість їх правомірного застосування, призводить до зловживань та імітації роботи у відповідному напрямі [4; 6, с. 51–53].

У ст. 11 Закону України «Про тваринний світ» наведено перелік уповноважених центральних органів виконавчої влади, що здійснюють державне управління та регулювання в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу [4]. Найвищий щабель в ієрархічній системі цих органів посідає Міністерство екології та природних ресурсів України (Мінприроди), положення про яке затверджене постановою КМ України від 21 січня 2015 р. № 32 [9]. Відповідно до п. 1 зазначеного положення, Мінприроди є головним органом у системі центральних органів виконавчої влади, що забезпечує формування й реалізує державну політику у сфері охорони навколишнього природного середовища. У досліджуваній нами галузі основними завданнями Мінприроди, відповідно до Положення про нього (п. 3), є такі: забезпечення формування державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища, екологічної та в межах повноважень, передбачених законом, біологічної й

генетичної безпеки; раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів; збереження, відтворення та невиснажливого використання біологічного різноманіття; організації, охорони та використання природно-заповідного фонду; державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства про раціональне використання, відтворення й охорону природних ресурсів, охорону та використання територій та об'єктів природно-заповідного фонду, збереження, відтворення й невиснажливе використання біологічного різноманіття; реалізація державної політики у сфері охорони навколишнього природного середовища тощо [9].

Наступним у переліку уповноважених центральних органів виконавчої влади в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу, згідно з ч. 1 ст. 11 Закону України «Про тваринний світ», указаний центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів, – *Державна екологічна інспекція України* (Держекоінспекція) [4], діяльність якої спрямовується та координується КМ України через міністра екології та природних ресурсів України. Відповідно до п. 3 Положення про Держекоінспекцію, затвердженого Постановою КМ України від 19 квітня 2017 р. № 275, її основними завданнями в досліджуваній галузі є такі: реалізація державної політики зі здійснення державного нагляду (контролю) у сфері охорони навколишнього природного середовища, раціонального використання, відтворення й охорони природних ресурсів; здійснення в межах повноважень, передбачених законом, державного нагляду (контролю) за додержанням вимог законодавства, зокрема щодо збереження, відтворення та невиснажливого використання біологічного різноманіття, раціонального використання, відтворення й охорони об'єктів тваринного та рослинного світу, ведення мисливського господарства та здійснення полювання тощо [10].

Статтею 11 Закону України «Про тваринний світ» до уповноважених центральних органів виконавчої влади в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу зараховано центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері лісового та мисливського господарства, яким, згідно з п. 1 Положення, затвердженого Постановою КМ України від 8 жовтня 2014 р. № 521, є *Державне агентство лісових ресурсів України* (Держлісагентство), а також центральний орган виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері рибного господарства, яким, згідно з п. 1 Положення, затвердженого Постановою КМ України від 30 вересня 2015 р. № 895, є *Державне агентство рибного господарства України* (Держрибагентство). Діяльність цих органів спрямовується й координується КМ України через міністра аграрної політики та продовольства. Основні завдання та повноваження Держлісагентства й Держрибагентства, у тому числі в досліджуваній галузі, визначені у відповідних положеннях про ці органи.

Крім того, ст. 13 Закону України «Про тваринний світ» містить єдиний перелік повноважень, якими наділяються уповноважені центральні органи виконавчої влади (Мінприроди, Держекоінспекція, Держлісагентство та Держрибагентство) у галузі охорони використання й відтворення тваринного світу, серед яких – реалізація державної політики, здійснення державного регулювання та контролю, здійснення нормативного регулювання, координація діяльності органів державної влади, підприємств, установ, організацій і громадян у цій галузі; організація робіт з охорони, використання й відтворення об'єктів тваринного світу, збереження та поліпшення середовища їх існування, умов розмноження і шляхів міграції; дозвільно-ліцензійні повноваження (абзаци 8, 13 ч. 1 ст. 13); прийняття рішень про припинення використання об'єктів тваринного світу; встановлення лімітів, норм використання об'єктів тваринного світу, вирішення в межах своїх повноважень питань щодо регулювання здійснення полювання, рибальства й інших видів використання об'єктів тваринного світу; подання в установленому порядку документів з питань надання в користування мисливських угідь і рибогосподарських водних об'єктів органам, які уповноважені приймати рішення про надання в користування таких угідь та об'єктів; забезпечення ведення державного обліку кількості й обліку обсягів добування

об'єктів тваринного світу, ведення моніторингу та кадастру тваринного світу тощо [4]. У юридичній літературі вченими пропонується викласти цю статтю в новій редакції, зазначивши окремо повноваження щодо кожного з уповноважених органів державної влади [6, с. 48].

До інших уповноважених органів виконавчої влади, які здійснюють окремі функції управління та регулювання в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу, насамперед варто зарахувати Міністерство аграрної політики та продовольства України (Мінагрополітики), положення про яке затверджене Постановою КМ України від 25 листопада 2015 р. № 1119. У досліджуваній нами галузі, відповідно до п. 3 останнього, основними завданнями Мінагрополітики є забезпечення формування та реалізації державної політики у сферах рибного господарства й рибної промисловості, охорони, використання та відтворення водних біоресурсів, регулювання рибальства, лісового й мисливського господарства, ветеринарної медицини. Міністр Мінагрополітики спрямовує та координує діяльність Держлісагентства та Держрибагентства [11]. Також окремі повноваження в цій галузі належать *Державній службі України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів* (Держпродспоживслужба), яка діє на підставі Положення, затвердженого Постановою КМ України від 2 вересня 2015 р. № 667. На Держпродспоживслужбу, зокрема, покладено реалізацію державної політики в галузі ветеринарної медицини, сферах ідентифікації та реєстрації тварин; здійснення відповідно до закону державного ветеринарно-санітарного контролю, державного нагляду (контролю) за дотриманням санітарного законодавства, здоров'ям і благополуччям тварин, ветеринарними препаратами, застосуванням ветеринарно-санітарних заходів, профілактичних і протиепідемічних заходів щодо охорони в межах компетенції території України від проникнення хвороб тварин і рослин з території інших держав або карантинних зон тощо [12].

Відповідно до ч. 2 ст. 11 Закону України «Про тваринний світ», окремі повноваження органів виконавчої влади в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу можуть бути надані *органам місцевого самоврядування* [4], до яких, відповідно до положень ст. 140 Конституції України і ст. ст. 2, 10, 11 Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні» від 21 травня 1997 р., належать сільські, селищні, міські ради та їх виконавчі органи, а також районні й обласні ради [2]. Повноваження місцевих рад у розглядуваній галузі передбачені Законами України: «Про тваринний світ» (ст. 15) [4], «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. 15) [1], «Про мисливське господарство та полювання» (ст. ст. 9, 10) [7], при цьому Закон України «Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів» узагалі не містить нормативного закріплення їх повноважень у галузі охорони водних біоресурсів [8], що зумовлює потребу внесення до нього відповідних змін і доповнень.

Здійснення наданих місцевим радам повноважень щодо організації розроблення та затвердження територіальних програм з питань охорони, використання й відтворення тваринного світу [4] за умови визначення в останніх реально існуючих проблем, шляхів і засобів їх розв'язання та чітких строків виконання, а також достатнього фінансування сприятимуть реалізації завдань у розглядуваній галузі. У більшості місцеві ради розробляють комплексні програми охорони навколишнього природного середовища, у яких охорона та раціональне використання ресурсів тваринного світу є одним із напрямів діяльності. Водночас на практиці такі програми не виконуються належним чином у тому числі й унаслідок відсутності відповідальності посадовців.

Крім того, саме в межах виконання таких програм реалізуються повноваження місцевих рад щодо організації та здійснення заходів з охорони тваринного світу й поліпшення середовища його існування [4]. Також, виходячи зі змісту ст. 15 Закону України «Про тваринний світ» і ст. 122 Земельного кодексу України, цим органам належать повноваження щодо надання в користування мисливських угідь і рибогосподарських водних об'єктів [4] тощо. Варто констатувати, що мізерний обсяг повноважень місцевих рад і неналежний рівень виконавчої дисципліни призводить до низької ефективності їх діяльності у природоохоронній сфері.

Цілком закономірною, що в умовах погіршення стану навколишнього природного середовища є тенденція до зростання кількості й активізації діяльності *громадських природоохоронних організацій*, які певною мірою є своєрідним індикатором дієвості громадянського суспільства в забезпеченні охорони довкілля та вирішенні наявних екологічних проблем.

Участь громадських організацій у діяльності щодо охорони навколишнього природного середовища, а також громадський контроль за додержанням законодавства в цій сфері – важливі чинники забезпечення екологічних прав громадян, гарантованих Конституцією України та Законом України «Про охорону навколишнього природного середовища» (ст. ст. 9, 10) [1]. Відповідно до ст. 21 останнього, громадські природоохоронні організації мають право брати участь у розробленні планів, програм, пов'язаних із охороною навколишнього природного середовища, розробляти і пропагувати свої екологічні програми; утворювати громадські фонди охорони природи; за погодженням з місцевими радами за рахунок власних коштів і добровільної трудової участі членів громадських організацій виконувати роботи щодо охорони та відтворення природних ресурсів, збереження й поліпшення стану навколишнього природного середовища; брати участь у проведенні уповноваженими центральним органом виконавчої влади в цій сфері, перевірок виконання підприємствами, установами та організаціями природоохоронних планів і заходів; проводити громадську екологічну експертизу, обнародувати її результати й передавати їх органам, уповноваженим приймати рішення; вільного доступу до екологічної інформації тощо [1]. Громадський контроль у галузі охорони, використання та відтворення тваринного світу, виходячи зі змісту ч. 1 ст. 58 Закону України «Про тваринний світ», здійснюється громадськими інспекторами з охорони довкілля, громадськими мисливськими інспекторами, громадськими інспекторами рибоохорони, а їхні повноваження визначаються ч. 2 ст. 60 цього Закону та відповідними положеннями про них [4]. Разом із тим наявна сьогодні, на наш погляд, вкрай неприйнятна кадрова політика в цій сфері, низька активність громадських інспекторів у заходах із контролю Держекоінспекції вказують на недосконалість інституту громадського контролю як такого.

Висновки. Проведений аналіз повноважень і компетенції суб'єктів адміністративно-правового регулювання в галузі охорони, використання й відтворення тваринного світу дав змогу виявити низку проблем, які вказують на низьку ефективність системи державного (публічного) управління та регулювання в цій галузі й необхідність її вдосконалення, а саме:

– проблема низького пріоритету та рівня реалізації державної політики в досліджуваній галузі зумовлює необхідність системного підходу до її вирішення, у тому числі шляхом поліпшення правових, організаційних, фінансових і кадрових аспектів природоохоронного управління;

– проблема дублювання повноважень державних органів спеціальної компетенції в досліджуваній галузі та відсутності чіткого розмежування природоохоронних і господарських функцій потребує вирішення насамперед шляхом передачі контрольних функцій органу, основним функціональним призначенням якого є реалізація державної політики зі здійснення державного нагляду (контролю) в цій сфері, координації діяльності суб'єктів адміністративно-правового регулювання з метою ефективного виконання повноважень, забезпечених чітким механізмом їх реалізації;

– мізерний обсяг повноважень органів місцевого самоврядування та неналежний рівень виконавчої дисципліни призводять до низької ефективності їхньої діяльності у природоохоронній сфері. Підвищення ефективності роботи місцевих рад у досліджуваній нами галузі шляхом розширення й удосконалення їхніх повноважень і встановлення відповідальності посадовців за невиконання місцевих екологічних програм – важливі фактори забезпечення дієвого механізму охорони природного середовища на відповідних територіях і реалізації надзвичайно важливої в сучасних умовах розвитку демократичного суспільства ідеї децентралізації;

– відсутність реального впливу громадських організацій і місцевих громад на формування персонального складу громадських інспекторів, їх низька професійна кваліфікація та ефективність праці щодо виконання належних заходів із охорони довкілля призвели

до нівелювання ролі інституту громадського контролю в досліджуваній галузі, що зумовлює необхідність забезпечення прозорості й відкритості кадрової політики в цій сфері.

Список використаних джерел:

1. Про охорону навколишнього природного середовища : Закон України від 25.06.1991 № 1264-ХІІ // *Голос України*. – 24.07.1991 (редакція від 04.06.2017). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1264-12>.
2. Конституція України : Закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // *Відомості Верховної Ради України*. – 1996. – № 30. – Ст. 141.
3. Олійник В.І. Суб'єкти правового регулювання галузі рослинного світу України / В.І. Олійник // *Право і суспільство*. – 2014. – № 1. – С. 129–134.
4. Про тваринний світ : Закон України від 13.12.2001 № 2894-ІІІ // *Урядовий кур'єр*. – 05.06.2002. – № 101 (редакція від 10.03.2017). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2894-14>.
5. Horodetska I.A. To the question of implementation of the state policy in the area of protection, use and reproduction of the animal world / I.A. Horodetska // *Economics, management, law: problems of establishing and transformation : Collection of scientific articles*. – Al Ghurair Printing and Publishing LLC, Dubai, UAE. 2016. – PP. 295–298.
6. Тваринний світ України: правова охорона, використання та відтворення / [Г.І. Балюк, О.О. Погрібний, Ю.С. Шемшученко та ін.] ; за ред. Г.І. Балюк. – К. : Юрінком Інтер, 2010. – 384 с.
7. Про мисливське господарство та полювання : Закон України від 22.02.2000 № 1478-ІІІ // *Голос України*. – 28.03.2000 (редакція від 10.03.2017). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1478-14>.
8. Про рибне господарство, промислове рибальство та охорону водних біоресурсів : Закон України від 08.07.2011 № 3677-VI // *Урядовий кур'єр*. – 01.01.2017. – № 163 (редакція від 01.01.2016). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/3677-17>.
9. Про затвердження Положення про Міністерство екології та природних ресурсів України : Постанова Кабінету Міністрів України від 21.01.2015 № 32 // *Урядовий кур'єр*. – 05.02.2015. – № 21 (редакція від 12.10.2017). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/32-2015-%D0%BF>.
10. Про затвердження Положення про Державну екологічну інспекцію України : Постанова Кабінету Міністрів України від 19.04.2017 № 275. – *Урядовий кур'єр*. – 17.05.2017. – № 89. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/275-2017-%D0%BF>.
11. Про затвердження Положення про Міністерство аграрної політики та продовольства України : Постанова Кабінету Міністрів України від 25.11.2015 № 1119 // *Урядовий кур'єр*. – 05.01.2016. – № 1 (редакція від 29.08.2017). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1119-2015-%D0%BF>.
12. Про затвердження Положення про Державну службу України з питань безпеки харчових продуктів та захисту споживачів : Постанова Кабінету Міністрів України від 02.09.2015 № 667 // *Урядовий кур'єр*. – 12.09.2015. – № 168 (редакція від 13.01.2017). – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/667-2015-%D0%BF/page>.

